

Malovaný kraj

Malovaný kraj je vlastivědný a národopisný časopis Slovácka. Regionální periodikum, rozšířené především na jihovýchodní Moravě, se čtenářům představilo už v roce 1946. Založila jej skupina slováckých patriotů v čele s Františkem Hřebačkou, jenž je širší veřejnosti coby autor lidových písní a svérázný venkovský buditel známý pod jménem Fanoš Mikulecký.

Abychom si přiblížili myšlenky zakladatelů, citujme z textu, jenž byl publikován v prvním čísle: „*Malovaný kraj, opírající se o kulturní snahy slováckých krúžků, chce zachraňovat mizející hodnoty vzácné lidové kultury slovácké. Chce však také výchovným způsobem zasahovat do duše lidu, aby všechna ta malovaná krásna, již se honosí kraj, nebyla jen umělou, prázdnou, vnější okázalostí, nýbrž aby vydechována a živena zdravou duší lidu měla svou mravní obsažnost, ryzost a životnost.*“

Je zřejmé, že původní koncepce časopisu byla z velké míry dána romantickým pohledem zakla-

datelů na domovinu. Přispěvatelé většinou z řad odborné veřejnosti i obyčejných venkovanů se snažili nejen zachycovat bohatství slovácké lidové kultury, ale také čtenáře podněcovat k uchování venkovských tradic. Byl romantický náboj Malovaného kraje byl postupně utlumen, ve snaze dodat periodiku reálnější i vědecktější charakter, časopis vyznačuje energii jistého buditelství dodnes. V současné záplavě ryze komerčních plátků je to klad.

A tak si můžeme počíst nejen o slovácké lidové kultuře či osobnostech místního folklorního dění, ale také leccos o jihomoravské přírodě, architektonických památkách či umělcích, kteří mají ke Slovácku osobnější vztah. Časopis občas uveřejňuje básně místních poetů nebo úsměvné příběhy zasílané literárně či vypravěčsky nadanými vesničany. Jsou zde i rozhovory se zajímavými osobnostmi, nebo články recenzující regionální knižní, hudební či filmovou produkci. V současné době vychází šestkrát do roka. Cena jednoho čísla je 35 Kč a roční předplatné je 210 Kč.

(ps)

Mediální praktika

Novinář a spisovatel Karel Hviždala je po svém návratu z dvanáctiletého (1978–1990) exilu jednou z respektovaných osobností polistopadové žurnalistiky. Vedle rozsáhlé publicistické a organizační činnosti (byl mimo jiné spoluzakladatelem časopisu Týden) mu vyšla řada knih rozhovorů s předními osobnostmi (Václav Havel, Václav Bělohradský, Karol Efraim Sidon ad.), próz a knih pro děti.

Publikace Moc a nemoc médií, kterou společně vydávají nakladatelství Jaroslava Jiskrová – Máj a Dokořán, přináší autorovy mediální reflexe, žánrově rozdělené do dvou žánrových bloků. První z nich přináší osmnáct rozhovorů se známými (dalajláma, politolog Jacques Rupnik, současný šéfredaktor německého týdeníku Der Spiegel Stefan Aust, karikaturista Vladimír Jiránek, novinář Jaromír Štětina ad.) i méně známými osobnostmi naší i zahraniční proveniencce. Druhý pak přináší soubor autorových esejů a článků na mediální téma.

Zatímco první část lze označit za hvižďalovsky standardní, tj. rozhovory jsou vedeny zajímavě, se zajímavými lidmi a na zajímavá témata, lze druhý oddíl (byť rozsahem menší) rozhodně označit za nesporné těžiště knihy. Figuruje zde rozbor nazvaný Pět zvládnutí české mediální krajiny (je škoda, že tento hutný text nebyl rozveden do ještě širších souvislostí), který srovnává naši a zahraniční zkušenost (mediální, politikou, sociální, historickou ad.) a ukazuje, jak jsou některé naše pojmy zkresleny či naplněny úplně jiným obsahem než tytéž pojmy v zavedených demokraciích. V dalších textech je rozebírána vyprázdněnost dnešního jazyka (včetně historické linie, na kterou tento jev navazuje), české dějiny jako determinující činitel naší neuspokojivé současnosti, dále pak česko-německé vztahy včetně nástinu obou národních povah, role médií jako veřejného strážce (včetně analýzy chování médií před volbami a po volbách či informací o utváření mediálních etických kodexů), sociální zakotvení a funkce bulvárních médií (zde například zajímavý rozbor krátce existujícího deníku Super). Několik textů je věnováno příběhu německého týdeníku Der Spiegel z počátku šedesátých let, kdy měl útok na svobodu tohoto listu, jeho průběh a role této causy klíčový vliv na utváření demokracie a svobodného mediálního prostředí v SRN. Článek věnovaný Pavlu Tigridovi je vlastně reflexí určitého typu žurnalistiky, kterou tento nedávno zesnulý publicista zosobňoval. Z „žánrovějších“ textů je možno připomenout důležitý článek o karikaturistech a jejich konfliktech s politiky (před i polistopadovými), historii interview jako novinového žánru a úvahy nad vhodností využití ankety ve veřejnoprávních médiích.

Knihy je uzavřena rozhovorem Jefima Fištejna s autorem samotným, který je jakousi Hvižďalovou názorovou kvintescencí. Celá kniha je pak čtivě napsanou hutnou reflexí naší žurnalistiky, a to v kontextu současných celosvětových trendů a možných budoucích vývojových linií uspořádání mediální scény.

PAVEL HLAVATÝ

Karel Hviždala, Moc a nemoc médií, Jaroslava Jiskrová – Máj + Dokořán

Kultury, myšlenky, systémy...

Filosof a biolog Stanislav Komárek přednáší na Karlově univerzitě a podnikl řadu dlouhodobých studijních cest do mnoha zemí (Írán, Čína, Indonésie, Jižní Amerika, USA, Balkán, Blízký východ ad. – některé z nich navštívil opakovaně). Od devadesátých let, kdy se vrátil z rakouského exilu, publikoval hojně časopisecky a vydal i řadu pozoruhodných knih. Nejprve vycházely jeho básnické sbírky (Kartografie, Kaligrafie, Holografie; první z nich ještě v Rakousku v roce 1986), poté – vedle sebe – esejistické cykly (Sto esejů o přírodě a společnosti, Hlavou dolů, Pítevní praktikum pro pokročilé), odborné práce (Dějiny biologického myšlení, Lidská přirozenost, Příroda a kultura, Mimikry aposematismus a příbuzné jevy) a v poslední době poněkud překvapivě i romány (Opšlístisova nadace, Černý domeček).

Mír s mloky se jednoznačně řadí do cyklu autorových esejů, i nyní jde o sborník kratších textů, které z větší části vyšly v různých časopisech (Tvar, Neon, Prostor, Analogon, Vesmír, Kritický sborník, Salon, Přítomnost), vydaných i nevydaných sbornících, část z nich je pak v této knize otištěna vůbec poprvé. Většinou se jedná o jakési asociativní řetězce či kompozice, kde se vzájemně neustále prostupují různé roviny a celkový výsledek připomíná unikátní koláž sestavenou z empirických pozorování, pečlivě uváděných citací, originálních myšlenek a provokujících analogií. Navíc pak – tu více, tu méně – probleskují autorovy zkušenosti ze zahraničních cest a jeho sedmiletého vídeňského exilu, kdy postupně pracoval v rakouském ministerstvu zemědělství a v Zoologickém ústavu vídeňské univerzity.

Eseje jsou neobyčejně myšlenkově hutné a prolínají se v nich postřehy nejen z filosofie a biologie (jako autorových „hlavních“ oborů), ale také z hlubinné psychologie, kulturní antropologie, polozapomenuté historie, literatury, sociologie a mnoha dalších oborů. V knize nechybí osobité pohledy na vzdálené země a jejich kulturu (vystavěné vždy na autorově osobní zkušenosti), oproti předchozím esejistickým svazkům přibýlo politických re-

flexí, viděných ovšem v typicky komárkovských souvislostech. Rozšířila se i formální škála, jak o tom svědčí poměrně velké množství krátkých jednostránkových textů či naopak rozsáhlejší cestopisný esej Za Velkou zdí.

Velmi originální je jakýsi minicyklus čtyř esejů věnovaných dětské literatuře. Malý Bobeš Josefa Věromíra Plevy je – s odstupem od této normalizační povinné četby – hodnocen poměrně pozitivně, v textech věnovaných Karlu Mayovi a Jaroslavu Foglarovi Komárek zkoumá důvod masové oblíbenosti těchto autorů. Karafiátovi Broučci jsou pak nazíráni jednoznačně pozitivně a jejich hodnocení jako by letmo přinášelo i autorův pohled na svět: „jsem mu povděčen, že mě (a miliony mých spoluobčanů) už jako dítě seznámil s drsnými a děsivými stránkami života a pomohl mi uvědomit si, že spravedlnost je v zásadě to, co se nám děje“.

(pah)

Stanislav Komárek, *Mír s mloky, Petrov*

Labyrint není bludiště

Labyrint je útvar s bohatou tradicí objevující se – v různých variantách – v mnoha světových kulturách. Kniha *Labyrint – cesta k vlastnímu středu* německého publicisty a spisovatele Uweho Wolffa (kterou v českém překladu vydalo nakladatelství Portál) se snaží najít společné i odlišné prvky několika nejznámějších labyrintů z rozličných kulturních okruhů a jejich využití pro hlubší sebepoznání.

Po úvodní – výrazně osobně laděné – kapitole, ve které autor formou různých vzpomínek z dětství a dalších podnětů vysvětluje svůj vztah k labyrintům, je kniha vystavěna tak, že vždycky jedna kapitola je věnována konkrétnímu labyrintu, zatímco následující, jejíž název vždy začíná spojením *Bod obratu* (s rozlišujícím dovětkem), obsahuje k příslušné předchozí kapitole různé impresy, příklady, jevy, zvyky apod. z jiných tradic či současnosti. Každému z uvedených labyrintů je přiřazen jeden atribut a mýtus či legenda, které k nim – někdy samozřejmě, jindy značně volně – patří. Autor je rozdělil vždy na sedm postupných konkrétních kroků s duchovním významem.

Postupně tak tímto způsobem defilují krétský labyrint (cesta sebepoznání), ke kterému se váže řecký mýtus o Minotauru – v této kapitole je zmíněn rozdílný význam pojmů labyrint a bludiště (labyrint má duchovní podtext a jednoduchou cestu, byť složitě vedenou, zatímco bludiště je hrou či děsem se slepými uličkami a dalšími matoucími prvky), labyrint v Epidauru (cesta uzdravení) – jakési starověké lázeňské a klášterní středisko v jednom, egyptský labyrint v Hawwáfe (cesta spočinutí), k němuž autor přiřadil legendu o svatém Antonínovi, labyrint v Chartres (cesta lásky) s číselnou mystikou, labyrint grálu v Glastonbury (cesta soucitu) s Parsifalovým příběhem a labyrint světa (cesta důvěry). Tato kapitola – zmiňující se i o Komenského Labyrintu světa a ráji srdce a dalším slavném středověkém spise – není opřena o nějaký konkrétní labyrint, ale o deuterokanonickou biblickou knihu Tobit a příběh jejího hlavního hrdiny. Závěrečná kapitola nazvaná *Žít ve středu: Labyrint dětí* stručně představuje současnou renesanci

labyrintů, které byly postaveny buď přímo pro děti, nebo pro rodiče s novorozenci a popsána je v ní řada aktivit z druhé poloviny dvacátého století.

Kniha je doprovázena řadou dobových rytin a ilustračních mapek. Velmi inspirativní je obsáhlý soubor internetových adres o všem, co souvisí s labyrinty, od agentur a stavitelů přes různé výletní cíle, filmy, mapy, až po hudbu a periodika. Na rozdíl od většiny kvalitních, ale výrazně odborněji laděných knih vydávaných v portálovské edici Spektrum, má tato daleko publicističtější charakter a je tak přístupná širšímu okruhu čtenářů.

PAVEL HLAVATÝ

Uwe Wolf, Labyrint – cesta k vlastnímu středu, Portál

Sudetský komiks

Sudety je téma v poslední době až módní. Vytvořit o nich komiks, který navíc nechce být pouze ilustrovaným vyprávěním s tou či onou tendencí, případně moralizujícím podtextem, je velmi odvážný počín. Jeho autory jsou novinář a spisovatel Jaroslav Rudiš a zpěvák, textař a výtvarník Jaromír 99. Bílý Potok (Alois Nebel) – jak se kniha jmenuje – je prvním dílem zamýšlené trilogie, kterou postupně vydá nakladatelství Labyrint. Odehrává se – převážně – v železniční zastávce Bílý Potok a hlavním hrdinou a současně vyprávěčem je bývalý výpravčí Alois Nebel. Při pohledu na mapu, a to i poněkud starší, zjistíme, že obec tohoto jména v pohraničí skutečně existuje, vlaky tam ovšem nejezdí, protože končí u nedalekého Javorníku.

Černobílý, výrazně temně (jak výtvarně, tak obsahově) laděný komiks velmi tvořivě narušuje pravidla žánru, protože neobsahuje klasicky vystavěný příběh, ale hned několik různých pojatých a neustále se prolínajících rovin. Jednou z nich je „normální“ Nebelova biografie (rodiče, prarodiče z otcovy strany, klíčové momenty jeho života apod.) rozestá po celé knize jako síť záchytných bodů. Další rovinou je jeho duševní nemoc, díky níž skončil nakonec v místní psychiatrické léčebně: občas totiž vidí hustou mlhu a věci, které „nikdo jiný nevidí“, například německý lazaretní vlak z doby druhé světové války, jehož pasažérům dává vodu a hovoří s nimi. Sám je ročník 48, takže nemůže jít o vlastní zasutou vzpomínku, teprve později se dozví, že takový vlak za druhé světové války nedaleko stanice vykolejil. Jiný Nebelem spatřený vlak zase směřoval na opačnou stranu, do Osvětimi... Na pomezí je i charakteristika nedaleké sovětské vojenské základny a chování tamních vojáků a důstojníků (tyto pasáže jsou záměrně pojaty tak, aby nebylo jasné, do které roviny vlastně patří).

Další vrstvou je duch místa, jednak Bílého Potoku jako takového, jednak Sudet obecně, kde v britských zkratkách defilují obtížné podmínky, vykořeněnost, specifické mezilidské vztahy poznamenané národnostní skladbou apod. Rovinou v pozadí je pak příběh polského vraha, který zabije mladou dívku, uteče do Čech, je zatčen na nádraží Bílý Potok a poslán do téhož blázince jako Nebel, který s ním rozpráví (tj. vypráví, Polák na jeho komunikaci nijak nereaguje). V závěru je pak odvezen důstojníkem polské kriminálky zpět do Polska. Příběhem pak zcela autenticky prochází

ještě rovina železniční, s výrazným zaujetím pro tuto osobitou subkulturu (ostatně Jaroslav Rudiš má v otištěném životopise uvedeno, že sbírá jízdní řády).

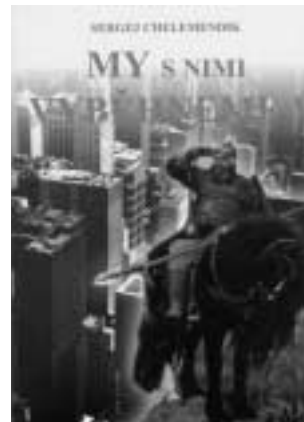
Uvedené roviny se neustále prolínají, střídají a spolu s různými literárními odkazy vytvářejí zcela originální útvar skvěle zachycující osobitého genia loci Sudet dvacátého století.

(pah)

Jaroslav Rudiš + Jaromír 99, Bílý Potok (Alois Nebel), Labyrint

My a oni...

Na pultech českých knihkupectví se objevila publikace nakladatelství Slovanský dům, která zaujme každého rusofila i rusofoba. Sergej Chelemendik, autor „*My s nimi vyběhneme!*“, odešel z Ruska a procestoval mnoho zemí, aby se nakonec usadil na Slovensku. Jako vzdělanec, citlivý člověk, a velice dobrý pozorovatel nemohl nezůstat nedotčen kulturními rozdíly a nezaujmout k nim postoj. Kniha je zčásti vyrovnáním se s otřesem, který evropská civilizace způsobuje Rusům. Spisovatel například opěvuje ruskou syrovost a neotesanost jako životaschopnost. Touto optikou se ruské mafie mění v téměř filantropické organizace, protože

zavedly pořádek v ulicích ruských měst. Evropané se ve srovnání s Rusy zdají být změkčilí a neschopní si poradit s vlastními problémy. Dokonce na pár stránkách rozebírá ideu, že pokud dojde v Evropě k radikálnímu zhoršení poměrů, budou její obyvatelé hledat pomoc právě u ruských „neoficiálních mocenských center“. Je třeba zdůraznit, že společné ruské povědomí, které občas vykoukne mezi řádky, zdůrazňuje jako hodnotu moc a sílu, neboť právě tím velká země stále překypuje.

Podnětnější texty jsou věnovány geopolitickým analýzám současného světa a prognóze jeho stavu v nejbližších letech. Chelemendikova mentalita je jiná než naše a tak i jeho myšlenková „slepá skvrna“ je umístěna jinde. Proto také vnímá určité signály citlivěji. S jeho apokalyptickou vizí blížícího se globálního konfliktu USA kontra zbytek planety lze polemizovat, ale nedá se snadno bagatelizovat. Stejně tak je pravda, že Evropa bude brzy muset řešit příliv návštěvníků, pokud si chce udržet svou kulturní a genetickou identitu. Nepopíratelnou předností knihy je čtivost a myšlenková hloubka, která i v diskutabilních a slabších pasážích je nadprůměrná.

VÁCLAV KOPEČNÝ

Sergej Chelemendik, My s nimi vyběhneme, vydal Slovanský dům.